

Подкрепено от ИС финансиране в Европа Актуално състояние и бъдещи перспективи

Към функционален европейски пазар за финансиране чрез ИС
България

април 2026 г.

Съдържание

Част I. За изследването.....	2
Част II. Резултати на България – ключови измерения за финансирането, подкрепено от ИС	3
2.1 Инвестиции в НИРД като дял от БВП	3
2.2 Дял на частния сектор в НИРД.....	4
2.3 Заявления за ИС: Марки и дизайни на ЕС, европейски патенти	5
2.4 Позиция на България в Глобалния иновационен индекс	6
2.5 Позиция на България в Европейския сравнителен доклад за иновациите: Тенденции за SII 2018 – 2025 г.	7
2.6 Активите на пенсионните и резервните фондове като дял от БВП.....	8
2.7 Финансиране с рисков капитал по етапи (2021 – 2024 г.).....	9
2.8 Процент на спестяванията на домакинствата	10
Част III. България и петте приоритета за функциониращ пазар на финансиране, подкрепено от ИС.....	11
3.1 Приоритет 1: Превръщане на ИС във видима	11
3.2 Приоритет 2: Присвояване на достоверна стойност на ИС	12
3.3 Приоритет 3: Използване на стойността на ИС за кредитиране	12
3.4 Приоритет 4: Създаване на доказателствена база	13
3.5 Приоритет 5: Засилване на координацията	14

Част I. За изследването

На 13 април 2026 г. Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост (EUIPO) публикува проучването *Подкрепено от ИС финансиране в Европа: Актуално състояние и бъдещи перспективи – към функционален европейски пазар за финансиране чрез ИС*. В проучването се посочват структурните пречки, които възпрепятстват използването на интелектуална собственост за финансиране на иновативни фирми в Европа, и се разглеждат възможни решения, които биха могли да ги отстранят.

В това фундаментално проучване се разглежда нарастващата разлика в производителността и конкурентоспособността на Европа. В ЕС няма недостиг на иновации и създаване на интелектуална собственост. По-скоро, проучването установява, че структурните недостатъци пречат на богатите на интелектуална собственост фирми да получат достъп до финансиране и да увеличат мащаба си. Това са основните фактори за проблема по отношение на конкурентоспособността. Нематериалните активи са до голяма степен невидими, подценени и неизползваеми във финансовата система на ЕС.

Слабото разпространение на финансирането, подкрепено с интелектуална собственост, е резултат от взаимно подсилващи се пречки – информационна асиметрия, разпокъсани правни и счетоводни рамки, скъпа и непоследователна оценка на интелектуалната собственост, пруденциални ограничения за банките, слаби вторични пазари и липса на данни. Заедно те създават порочен кръг на ниско доверие и консервативна оценка на риска от страна на кредиторите и инвеститорите.

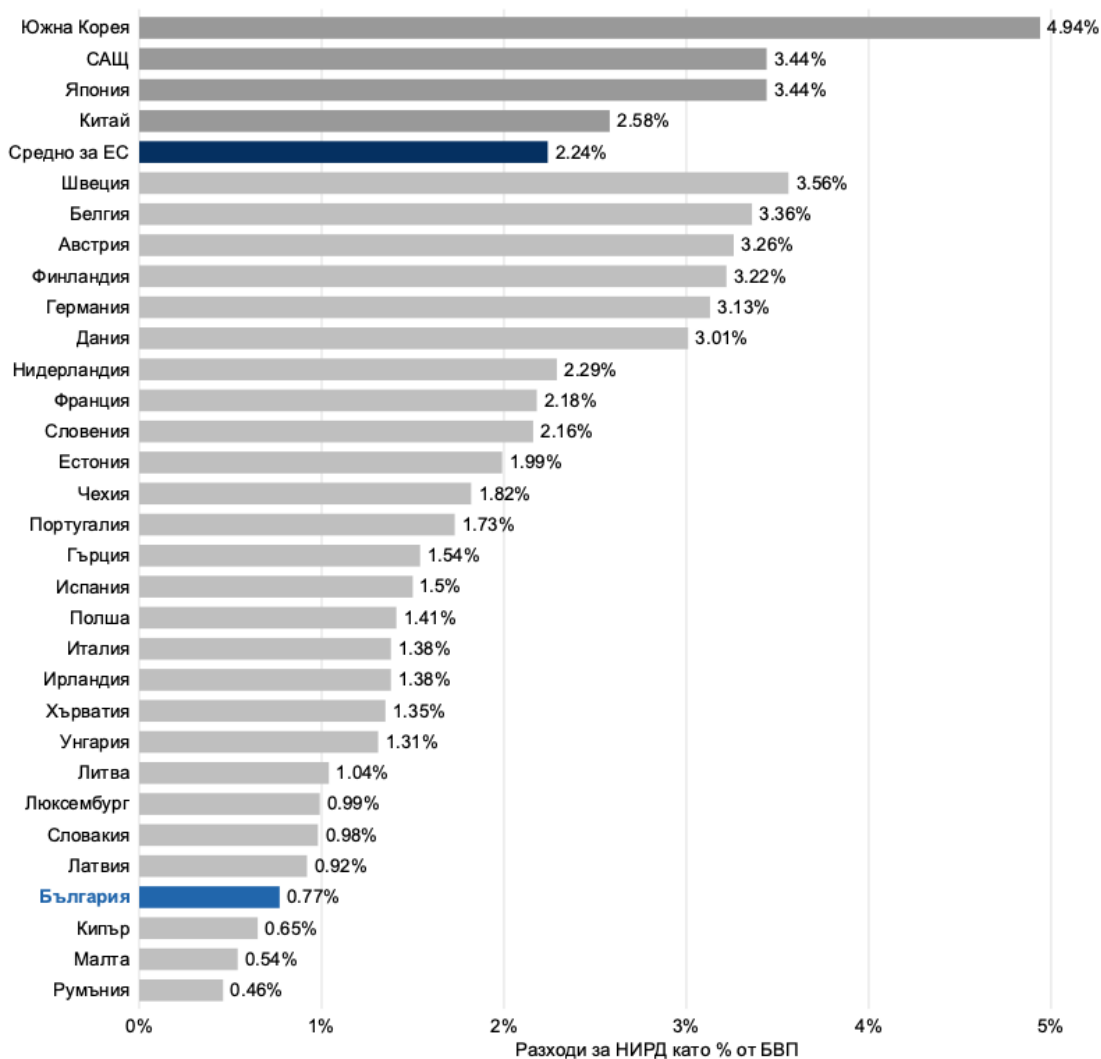
За да се прекъсне този цикъл, в доклада се предлагат 18 конкретни решения, структурирани в три стълба и пет последователни приоритета: да се направи ИС видима чрез структурирано оповестяване, да се определи надеждна стойност чрез обща структура за оценяване, да се превърне тази стойност в кредитиране чрез инструменти за споделяне на риска, като например гаранции и публично кредитиране, да се изгради база с доказателства чрез данни за трансакциите и регистри и да се засили координацията между институциите и пазарите, с цел да се създаде функционираща европейска финансова екосистема, подкрепена от ИС, която да може да насочва капитал от Съюза за спестяванията и инвестициите към иновативни фирми в голям мащаб.

Настоящата бележка за страната представя съответните икономически данни за България в контекста на основните констатации на проучването.

Част II. Резултати на **България** – ключови измерения за финансирането, подкрепено от ИС

2.1 Инвестиции в НИРД като дял от БВП

През 2024 г. **България инвестира 0,77 % от БВП** в НИРД, което е с **1,47 процентни пункта под** средната стойност за ЕС от 2,24%. Графиката по-долу показва интензивността на НИРД във всички държави – членки на ЕС, и в избрани държави за сравнение в международен план, като България е открояна.

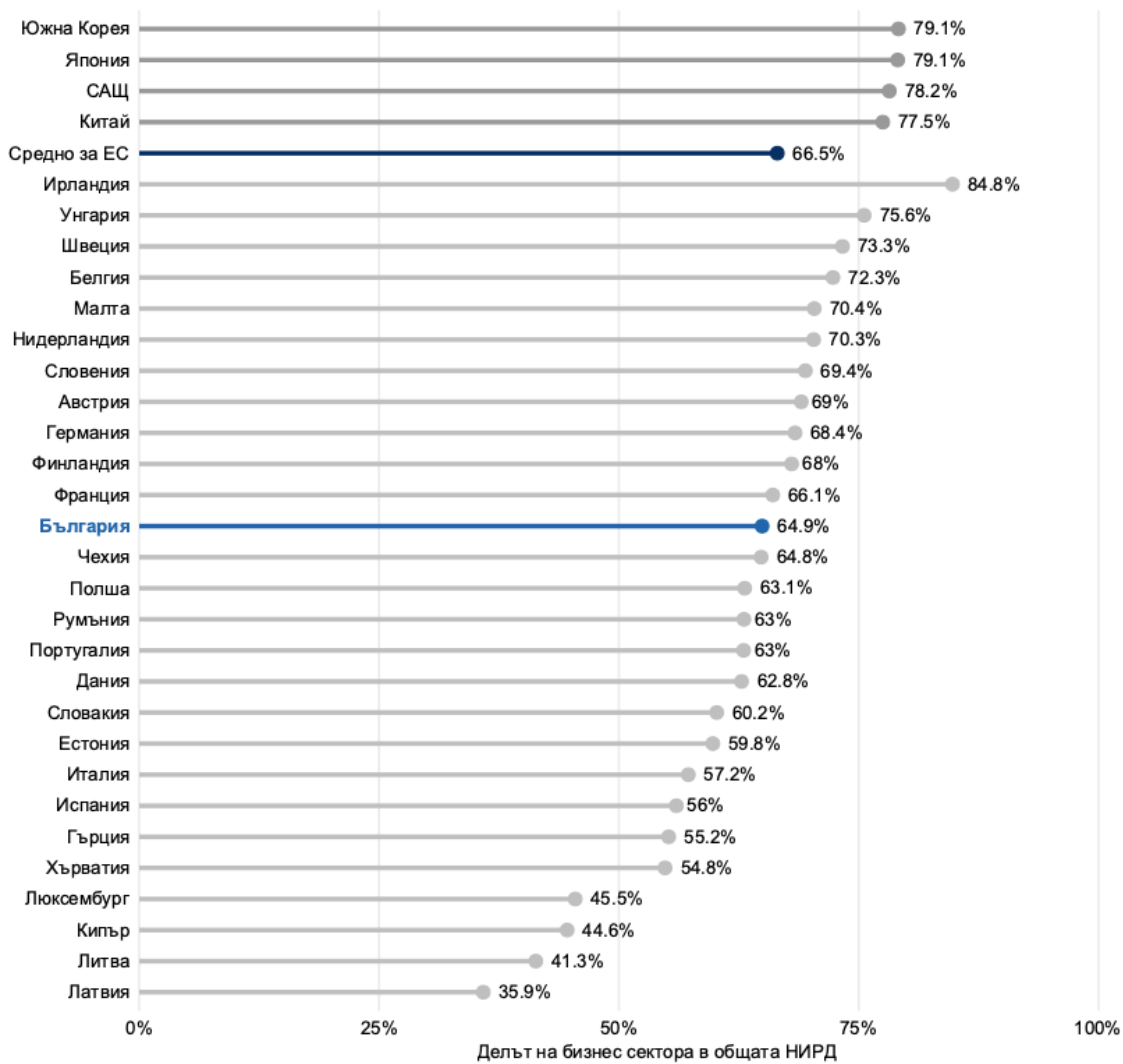

България – общи разходи за НИРД като процент от БВП (2024 г.)

Източник: Евростат (rd_e_gerdtot), последна налична година. Средната стойност за ЕС-27 е официалният агрегат на Евростат.

2.2 Дял на частния сектор в НИРД

По-големият дял на частния сектор в разходите за НИРД показва по-силен иновационен капацитет, обусловен от пазара. В **България** на сектора на предприятията се падат **64,9%** от общите разходи за НИРД, което е с **1,6 процентни пункта под** средната стойност за ЕС от 66,5%. Графиката сравнява интензивността на частната НИРД във всички държави – членки на ЕС, и основните световни конкуренти.

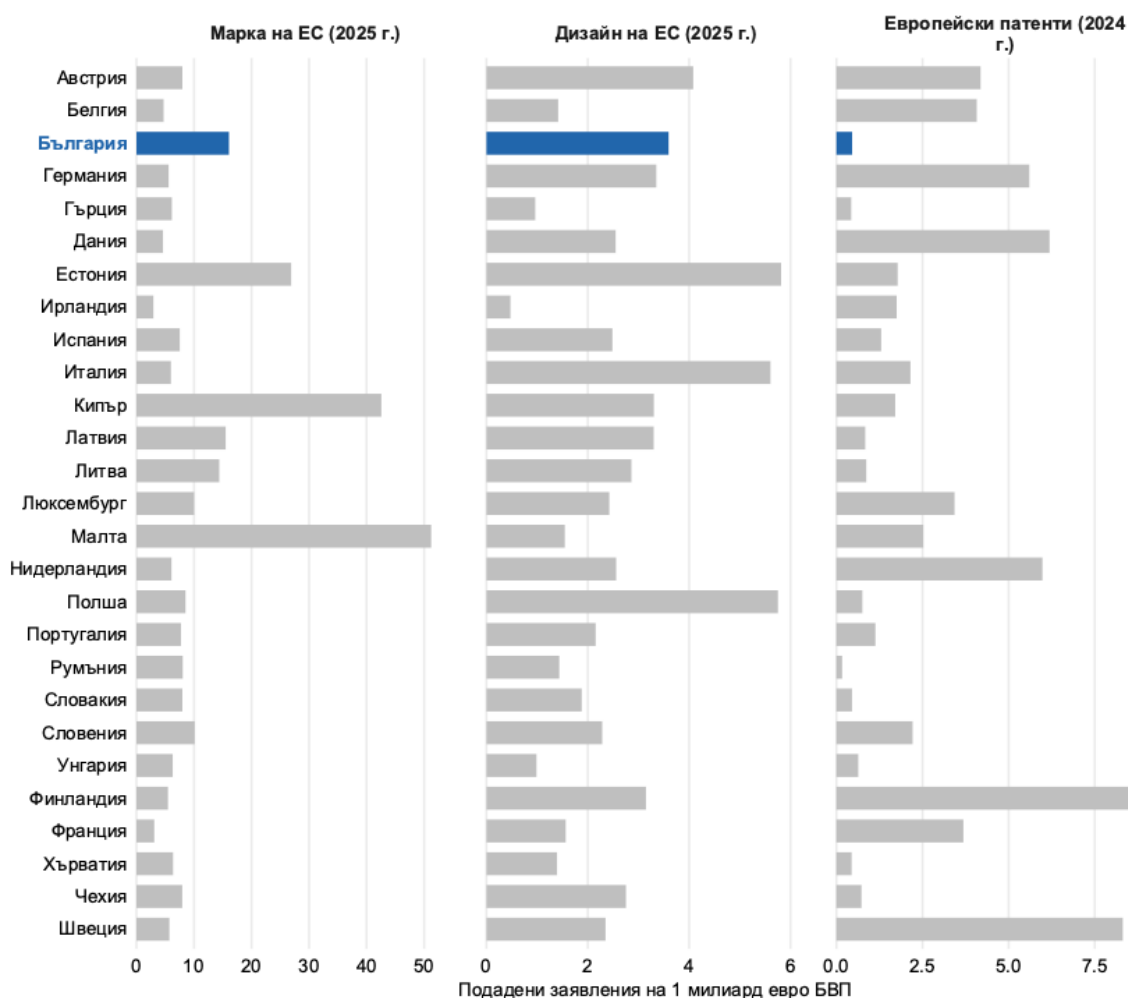
България – дял на бизнес сектора в общата НИРД

Източник: Евростат (rd_e_gerdtot), последна налична година. Средната стойност за ЕС-27 е официалният агрегат на Евростат.

2.3 Заявления за ИС: Марки и дизайни на ЕС, европейски патенти

Заявленията за ИС отразяват иновационния капацитет и ангажираността на предприятията в дадена страна със системата за ИС. През 2025 г. **България** е подала **1865** заявления за марки на ЕС (на **15-о място** сред 27-те държави – членки на ЕС) и **417** заявления за дизайни на ЕС (на **15-о място**). През 2024 г. заявителите от България са подали **53** заявления за европейски патент (**25-о място** в ЕС-27).

При нормализиране спрямо БВП **България** се нарежда на **4-то място** по подадени заявления за марки в ЕС, на **5-о място** по подадени заявления за дизайн на ЕС и на **23-то място** по подадени заявления за европейски патенти. Този показател отразява интензивността на подаване на заявления за ИС спрямо икономическия размер.

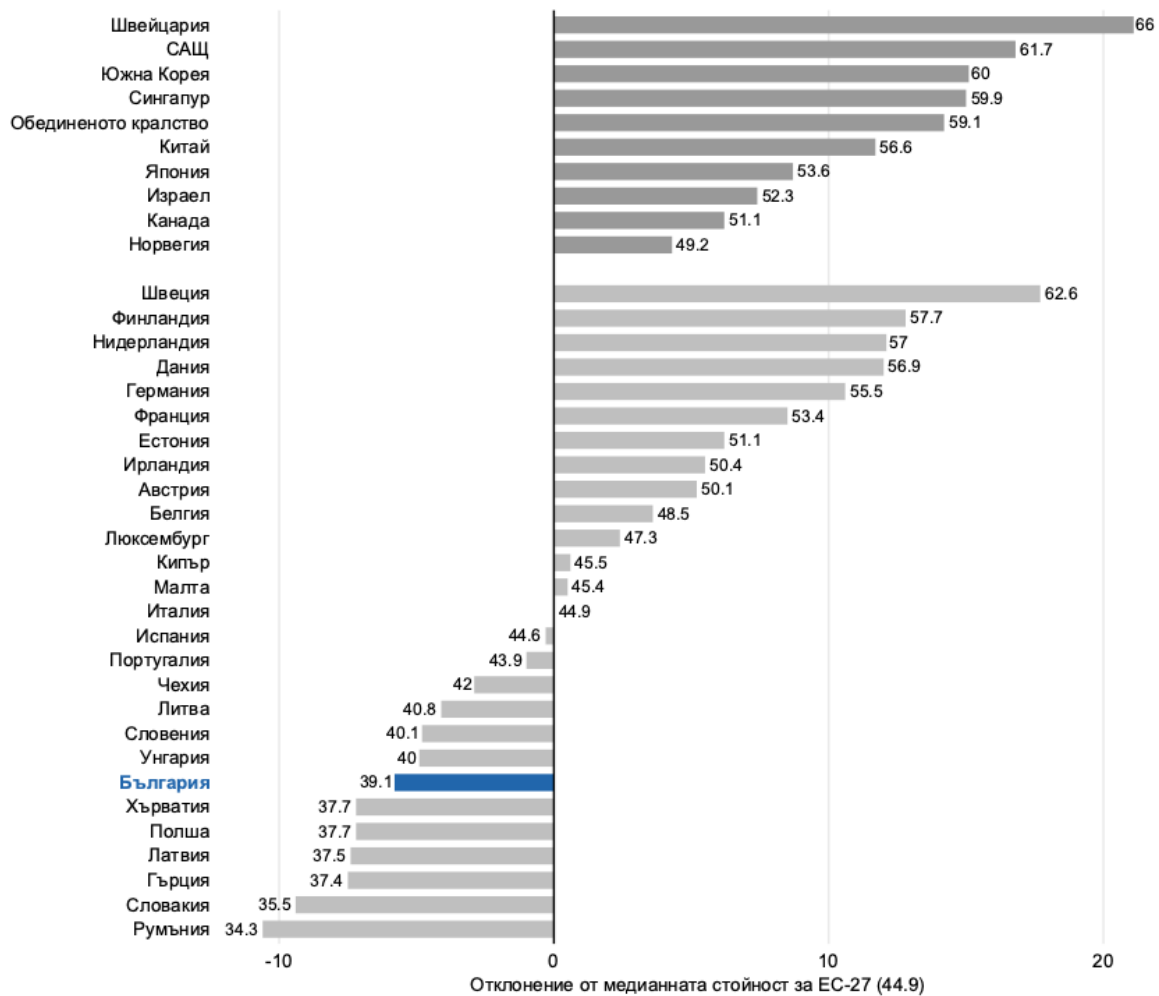
България – Заявления за ИС на 1 милиард евро БВП

Източници: Статистика на EUIPO (2025 г.); Патентен индекс на ЕПВ за 2024 г.; БВП: Евростат (nama_10_gdp, текущи цени за 2025 г., първа оценка).

2.4 Позиция на България в Глобалния иновационен индекс

България е на **37-о място в света** в Глобалния иновационен индекс (GII) за 2025 г. с резултат от **39,1**, което я нарежда на **21-во място от 27** държави – членки на ЕС. Резултатът е с **5,8 пункта по-нисък** от медианата за ЕС-27 (44,9).

Графиката по-долу показва отклонението на България от медианата на ЕС-27 заедно с всички държави – членки на ЕС, и избрани държави за сравнение в международен план (САЩ, Китай, Южна Корея, Япония).

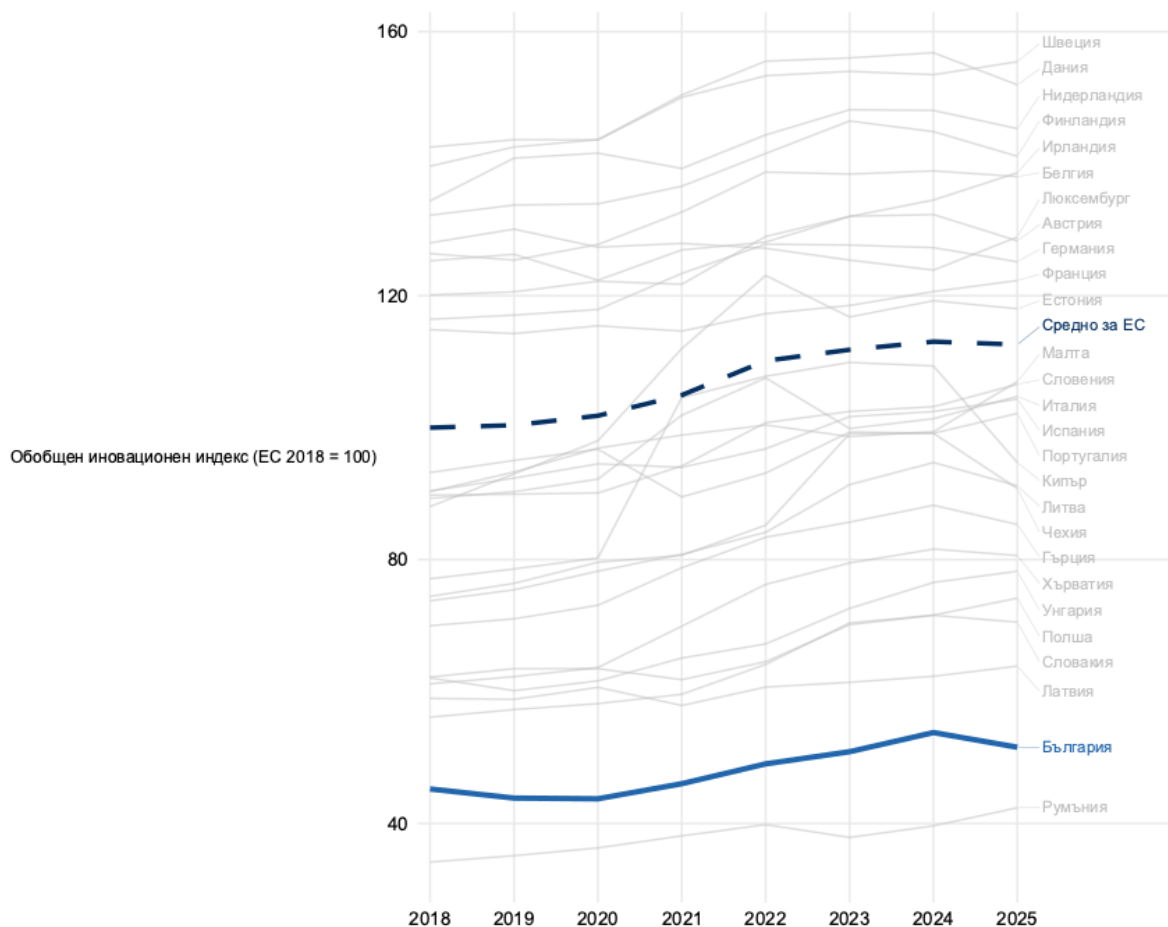
България – GII 2025 г.: Отклонение от медианата за ЕС-27

Източник: Глобален иновационен индекс на СОИС за 2025 г. Референтната линия на ЕС-27 е простата (непретеглена) медиана на резултатите на всички държави – членки на ЕС, по GII.

2.5 Позиция на България в Европейския сравнителен доклад за иновациите: Тенденции за SII 2018 – 2025 г.

През 2025 г. Обобщеният индекс на иновациите (SII) на **България** възлиза на **51,6** (ЕС 2018 = 100), което я поставя на **26-о място от 27** държави – членки на ЕС. Европейският сравнителен доклад за иновациите класифицира България като **нововъзникващ иноватор**. Средната стойност за ЕС-27 през 2025 г. е 112,6. Между 2018 г. и 2025 г. стойността на SII за България се е увеличила с **6,3 пункта (+14%)**. Въпреки че България остава под средното ниво за ЕС, възходящата траектория предполага конвергенция.

На графиката е показана траекторията на SII на България (открито) спрямо всички държави – членки на ЕС, (сиво) и средната стойност за ЕС (пунктир).

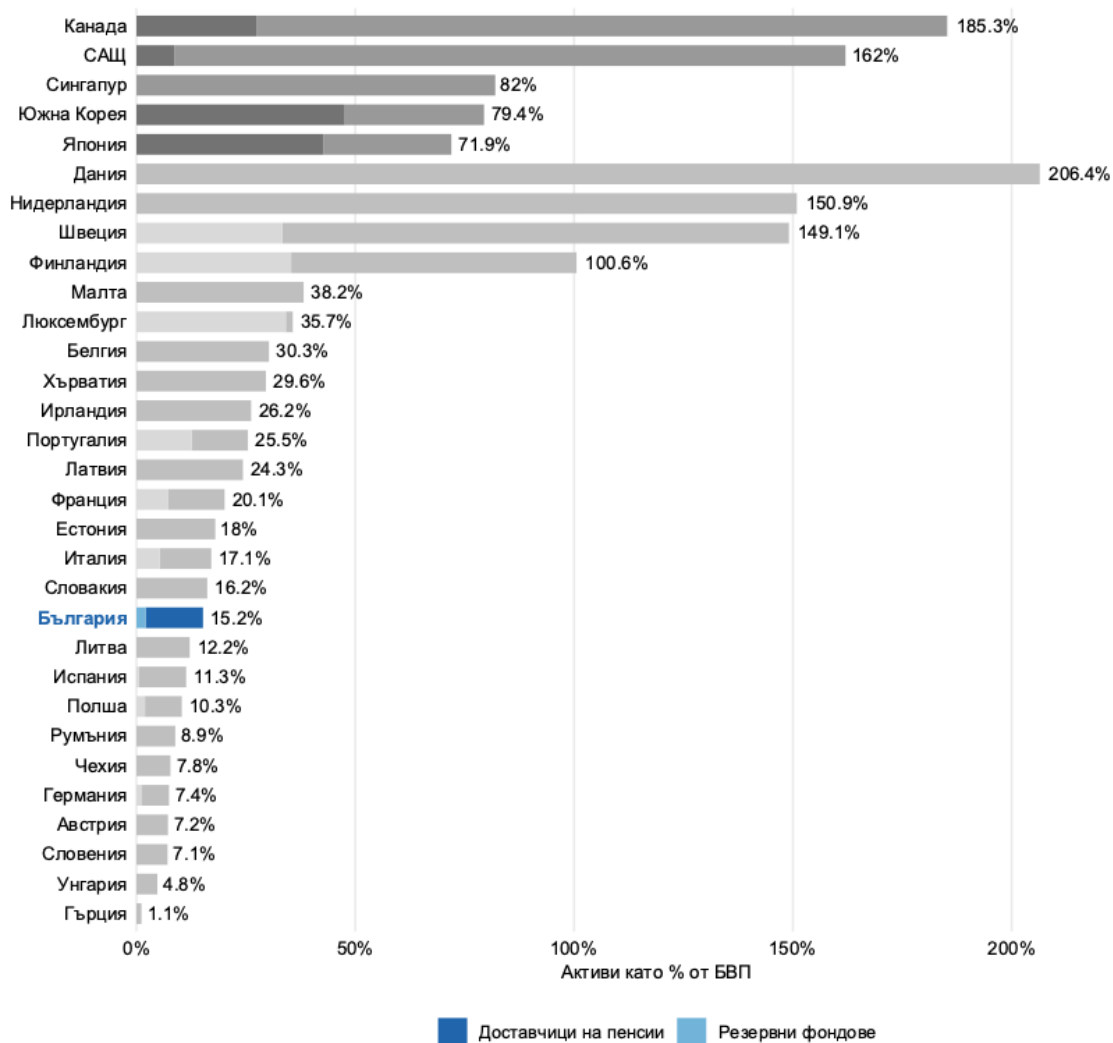

България – Тенденция за SII 2018 – 2025 г.

Източник: Европейска комисия, Европейски сравнителен доклад за иновациите 2025 г. Референтната линия на ЕС-27 е официалната съставна линия на ЕСДИ, публикувана от Европейската комисия.

2.6 Активите на пенсионните и резервните фондове като дял от БВП

Активите на пенсионните фондове са ключов показател за наличния институционален капитал, който може да бъде мобилизиран чрез Съюза за спестяванията и инвестициите. В **България** общата сума на активите на пенсионните и държавните резервни фондове възлиза на **15,2% от БВП** (пенсионни доставчици: 13,1%; резервни фондове: 2,1%), което е със **17,1 процентни пункта под** средната стойност за ЕС, претеглена спрямо БВП, която е 32,3%. Институционалната капиталова база в България се класифицира като **умерена**.

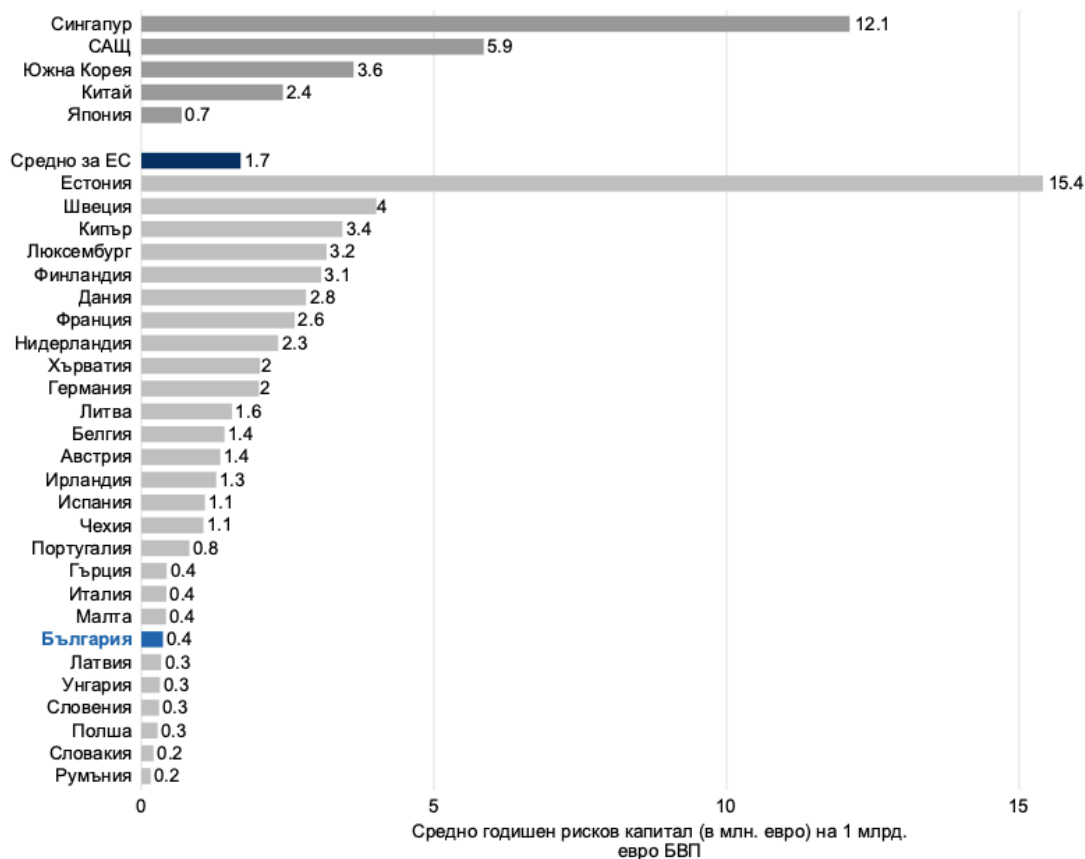
България – Активи на пенсионните и резервните фондове (% от БВП)

Източник: Глобална пенсионна статистика на ОИСП за 2024 г. Средната стойност за ЕС-27 е среднопретеглена стойност на БВП: активите на пенсионните и резервните фондове на всяка държава като дял от БВП са претеглени с дела на тази държава в общия БВП на ЕС-27 (Евростат, патата_10_gdp).

2.7 Финансиране с рисков капитал по етапи (2021 – 2024 г.)

Между 2021 и 2024 г. инвестициите от типа рисков капитал в **България** възлизат на приблизително **0,16 млрд. евро**, което ги нарежда на **23-то** място сред 27-те държави – членки на ЕС. Според етапа на развитие началното финансиране представлява 61,2%, ранният етап (серия А – В) – 38,8%, а късният етап (серия С+) – 0% от общото финансиране с рисков капитал.

Когато се нормализира спрямо БВП, **България** е получила средно **0,37 млн. евро финансиране от рисков капитал годишно на 1 млрд. евро БВП** за периода 2021 – 2024 г., което я нарежда на **21-во място** сред 27-те държави – членки на ЕС. Тази мярка отразява средния годишен интензитет на рисковия капитал спрямо икономическия размер.

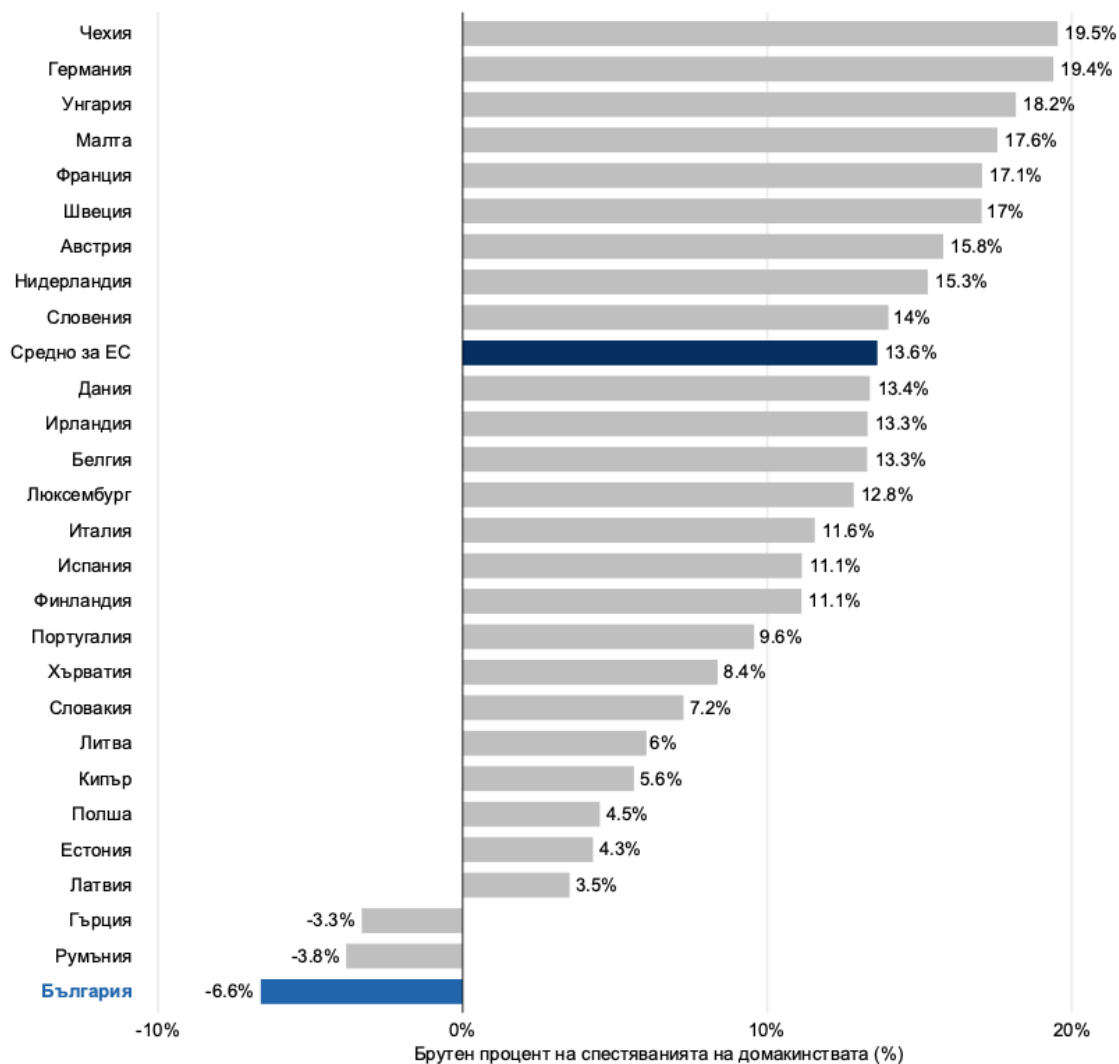

България – Средногодишен интензитет на финансиране от рисков капитал: млн. евро на 1 млрд. евро БВП (2021 – 2024 г.)

Източници: Crunchbase (извлечение от януари 2026 г.), средногодишен рисков капитал 2021 – 2024 г.; БВП на Световната банка (2024 г., текущи цени), конвертиран в евро по средногодишния обменен курс на ЕЦБ. Вж. методологическата бележка по-горе относно обхвата на данните. Стълбът на ЕС-27 е претеглен спрямо БВП: общата стойност на рисковия капитал в ЕС-27 (средногодишна стойност), разделена на общия БВП на ЕС-27, което е равносилно на претегляне на интензивността на рисковия капитал на всяка страна с нейния дял в БВП.

2.8 Процент на спестяванията на домакинствата

Брутният процент на спестяванията на домакинствата измерва дела на разполагаемия доход, който домакинствата спестяват, а не харчат. Средно за периода 2022 – 2024 г. процентът на спестяванията на домакинствата в **България** възлиза на **-6,6%**, което е с **20,2 процентни пункта под** средната стойност за ЕС-27 от 13,6%. Сред 27-те държави – членки на ЕС, България е на **27-о място**. По-високите спестявания на домакинствата показват по-голям резерв от вътрешен капитал, който чрез Съюза за спестяванията и инвестициите може да бъде насочен към продуктивни инвестиции – включително към интензивно кредитиране на ИС.

България – Брутен процент на спестяванията на домакинствата (%)

Източник: Евростат, Годишни секторни сметки – Ключови показатели (nasa_10_ki), показател SRG_S14_S15 (брутен процент на спестяванията на домакинствата като процент от брутния разполагаем доход). Средна стойност на годишните наблюдения, 2022 – 2024 г. Средната стойност за ЕС-27 е официалният агрегат на Евростат за ЕС-27 2020 г., който отразява консолидирания сектор на домакинствата във всички държави членки.

Част III. България и петте приоритета за функциониращ пазар на финансиране, подкрепено от ИС

Фигура 1. Пет приоритета за функционален пазар за финансиране чрез ИС

3.1 Приоритет 1: Превръщане на ИС във видима

ИС трябва да бъде видима, структурирана и интерпретирана от финансовите участници, преди да може да се използва от какъвто и да е финансов инструмент. Следователно една **доброволна рамка за оповестяване**, насочена към случаи на използване при финансиране, проверка и оценка, би осигурила стандартизирани образци, чрез които предприятията с богата ИС, особено МСП, да предоставят информация за ролята, стратегическото значение и стойността на своята ИС. Услугите за предварителна диагностика на ИС биха могли постепенно да се адаптират към инструмент за оповестяване, ориентиран към финансирането. Фирмите, които попълнят структурираното оповестяване, веднага ще станат по-прозрачни за инвеститорите и кредиторите, които реформите на Съюза за спестяванията и инвестициите ще мобилизират.

Общият интензитет на НИРД и приносът на частния сектор в **България** са под референтните стойности за ЕС.

Въпреки че съставните показатели на **България** в областта на иновациите са в долната половина на ЕС-27, интензивността на заявленията за ИС на БВП е над медианната стойност, което показва активно използване на системата за

ИС от предприятията в сравнение с размера на икономиката.¹ Интензивността на подаване на заявления надвишава предвижданията въз основа на общата стойност на разходите за НИРД, което показва, че моделът на иновации е с интензивно използване на промишлени дизайни и марки. Регистрациите на марки и промишлени дизайни – при които интензивността на заявленията е най-висока – отразяват по-скоро иновациите в естетиката на продуктите, пазарното позициониране и постепенното усъвършенстване, отколкото задълбочените технологии. Това е търговски продуктивна форма на дейност в областта на ИС, която се различава по своя характер от иновациите, основани на патенти: тя генерира регистрируеми и проверими активи на ИС, които по принцип могат да бъдат финансирани.

Интензивността на заявленията за ИС на БВП поставя **България** в горната половина на ЕС-27, което показва, че фирмите активно използват системата за регистрация на ИС. Структурираното оповестяване продължава да бъде от съществено значение, за да се гарантира, че тази регистрирана ИС е представена в последователен формат, който финансовите институции могат да включат в решенията за отпускане на заеми и инвестиции.

3.2 Приоритет 2: Присвояване на достоверна стойност на ИС

Финансовите институции трябва да определят надеждна икономическа стойност на ИС, преди да я включат в решенията за финансиране. Европейската архитектура за оценяване, съобразена с Международните стандарти за оценяване (МСО), следва да включва общи принципи и стандарти за документация, оперативни работни потоци, които дават готови за финансиране резултати, и специфични за сектора насоки. Предоставянето на тази архитектура изисква специален институционален капацитет на европейско равнище, рамка за обучение и сертифициране на специалисти по оценяване, както и целеви програми за субсидиране, като например схемата за отпускане на безвъзмездни средства на Европейската комисия, прилагана от EUIPO – Фонд за МСП, – за да се направи оценяването достъпно за МСП.

Интензивността на подаване на заявления за ИС в **България**, която е над средната, показва активна база за ИС. Общата архитектура за оценка ще се прилага за всички портфейли от ИС на държавите членки, включително и за **България**. Целевите програми за субсидиране биха били особено подходящи в този случай, за да направят индивидуалните оценки достъпни за МСП, чиято ИС понастоящем няма надежден ценови сигнал.

3.3 Приоритет 3: Използване на стойността на ИС за кредитиране

Докато не се изгради достатъчно доверие в активите на ИС, инструментите за споделяне на риска трябва да преодолеят пропастта между консервативната логика на риска и по-широката иновационна стойност, за която говорят оповестяването и оценката. Конкретните инструменти включват: **продукти за кредитни гаранции**, насочени към заеми, обезпечени с права върху ИС; **специални публични заеми** срещу обезпечение с права върху ИС;

¹ Данните за интензивността на подаване на заявления за ИС се основават на данни на EUIPO и ЕПВ – марки на ЕС, регистрирани дизайни на ЕС и европейски патенти, подадени по европейски път. Регистрациите, извършени изключително чрез националните служби за интелектуална собственост, не са обхванати; включването на данни за националните заявления може да повлияе на класирането на страните.

застрахователни продукти за ИС, покриващи рискове като нарушение, прилагане на правата на интелектуална собственост или неизпълнение. Кредитите, обезпечени с гаранции, се ползват от рисковото тегло на гаранта, а не на обезпечението, което значително намалява капиталовата тежест съгласно пруденциалните банкови правила. Инструментите за споделяне на риска предоставят на институционалните инвеститори и банките сигурна възможност за навлизане във финансирането, обезпечено с ИС, докато пазарът достигне етап на зрялост.

Интензивността на рисковия капитал в **България** е в долната половина на ЕС-27, което говори за сравнително по-слаба предприемаческа екосистема с ограничен поток от сделки и по-малко канали, по които рисковият капитал достига до иновативните фирми. Изграждането на финансова инфраструктура, подкрепена от ИС, е особено важно в този контекст: тя може да помогне за създаването на нови пътища за достигане на капитала до богатите на ИС фирми, които понастоящем нямат достъп до него.

Вътрешната институционална капиталова база е с умерен размер. Пенсионният капитал се влива в рисков капитал и финансиране на иновациите чрез утвърдени посредници в икономики със задълбочени капиталови пазари. Инструментите за обединяване на финансови ресурси на равнище ЕС могат да помогнат на **България** да получи достъп до подобен мащаб на мобилизиране на капитали чрез трансгранични канали.

Брутният процент на спестявания на домакинствата в **България** показва, че домакинствата като цяло харчат повече от разполагаемия си доход. В този контекст вътрешният сектор на домакинствата е по-скоро нетен кредитополучател, отколкото източник на инвестиционен капитал.

Като цяло, както институционалната капиталова база, така и процентът на спестявания на домакинствата в **България** са под средните стойности за ЕС. Поради това механизмите за трансгранична мобилизация на капитали на Съюза за спестяванията и инвестициите са особено важни: Финансирането, подкрепено чрез ИС, в **България** трябва да се основава на обединените спестявания и институционалния капитал на по-широкия единен пазар, а не само на вътрешни източници. Програмата за реформи на Съюза за спестяванията и инвестициите има за цел също така да засили двата вътрешни канала в средносрочен план, като постепенно увеличи пенсионните фондове и спестяванията на домакинствата.

Като се има предвид ограниченото предлагане на рисков капитал и умерената национална институционална капиталова база, съществуващата иновационна дейност е сигнал за неудовлетворено търсене на финансиране, подкрепено с ИС, в **България**. Инструментите за споделяне на риска са структурни фактори: те преодоляват пропастта между консервативната логика на риска, прилагана от финансовите институции, и по-широката иновационна стойност, за която сигнализират оповестяването и оценката, като обезпечените с гаранции заеми значително намаляват капиталовата тежест за участващите банки в **България**.

3.4 Приоритет 4: Създаване на доказателствена база

Финансовите участници не могат да оценяват риска без стандартизирани и достъпни данни. Необходими са четири действия: създаване на целева рамка за изискванията за данни; свързване на съществуващите набори от данни

(регистри на ИС, търговски регистри, записи на гаранционни програми); създаване на набор от данни за трансакции, зачитащи неприкосновеността на личния живот, чрез партньори по инструментите; и създаване на централизиран регистър на залозите за ИС. Доказателствата за трансакциите от гаранционните програми се връщат обратно към оценяването и оповестяването, създавайки самоподсилващ се цикъл на подобрене.

Въпреки че **България** е в горната половина на ЕС-27 по брой на заявленията за интелектуална собственост, активността в областта на рисков капитал е в долната половина, което ограничава обема на финансовите трансакции, свързани с ИС, от които могат да се обучават рисковите модели. Инфраструктурата за данни на равнището на ЕС ще обедини доказателства от всички държави членки; централизираните регистри ще свържат по-специално активната база за регистрация на ИС на **България** с използвани финансови доказателства. С натрупването на данни за резултатите институционалните инвеститори, мобилизирани от Съюза за спестяванията и гаранциите, могат да оценяват риска, свързан с ИС, с нарастваща увереност.

3.5 Приоритет 5: Засилване на координацията

Жизненият цикъл, разработен в рамките на Приоритети 1 – 4, изисква координационна функция за поддържане на качеството, последователността и усвояването в държавите членки. Специалната **институционална координация** би могла да подпомогне оповестяването на активи на ИС чрез програми на ЕС, като например Фонда за МСП и услугите за предварителна диагностика на ИС, за да се координира контролът на качеството и проверката, да се подкрепи сближаването на практиките за оценяване и да се улесни структурираният диалог между финансовите институции, експертите по оценяване и националните служби по ИС. Без засилена координация готовността, изградена чрез първите четири приоритета, рискува да остане фрагментирана.

Координационната функция ще подпомага допълнително разработването на цифрови инструменти, обхващащи целия жизнен цикъл на финансирането, подкрепено с ИС – от оповестяването и оценката до оценката на риска и събирането на доказателства. За **България** тази институционална рамка ще доведе до прехвърляне на експертен опит, стандарти и оперативен капацитет от по-развити пазари, което ще ускори готовността дори преди всички необходими способности да бъдат развити в страната.

Настоящата бележка за страната е изготвена като част от изследователския проект на EUIPO за финансиране, подкрепено с ИС, в Европа. Източници на данни: Глобален индекс на иновациите на СОИС за 2025 г.; Евростат; Европейска комисия, EUIPO, ЕРО, Световна банка, Crunchbase, Европейски сравнителен доклад за иновациите за 2025 г.; Глобална пенсионна статистика на ОИСР за 2024 г. Политическата рамка се основава на „Подкрепено от ИС финансиране в Европа: Актуално състояние и бъдещи перспективи. Към функционален европейски пазар за финансиране чрез ИС“. (EUIPO, 2026 г.).